

Sanatkârın Suçluluğu

19 uncu yüz yılın ikinci yarısından sonra kat'i olarak beliren sanat ve edebiyat hareketinin mensupları yeni bir form zaruretinin sessiz ve kısır tecrübeciliğinden başka bir iş yapamamışlar, paşa keyfine hizmetten kurtulamamışlardır.

Neslinin en cesuru ve populeri olan magosa mahbusunun bile ileri atılması le geri dönmesi arası uzun sürmemiştir.

19 uncu yüz yılın nihayetinde ise sanat ve edebiyatçının bariz vasfı şaşkınlıktır. Bu devrin sanat ve edebiyatçısı kendisini yalnız sansüre hafiyelere teslim etmekle kalmamış, meyhanede çalışmış ve umumiyetle eskiyi taklitle yetişmiştir. İleri hareketler bile gayri vazıhtır. Meselâ realist hareketin aynı meslekten iki mübessiri adetâ bir birinden habersiz, Servetifunun teşebbüsü ise sadece bir tecrübedir.

1908 den sonra yer yer ve zaman zaman harekete geçen sanat ve edebiyatçıları belki de kararsızlık ve devamsızlıktan başka bir şeyle itham etmek yanlış olur. Hele Tefvik Fikreti her türlü isnattan tenzih etmek lâzımdır.

Fakat mütehakkim, İttihat ve Terakkinin vasıtalarıyla konuşan zümre hakikaten provakatördür. Nitekim milli mücadele sıralarında bütün mânasile ileri hareketler karşısında bu zümre saltanatçı kalmakla beraber Amerikan mandası propagandacısı veya İngiliz emperyalizminin hayranı olmaktan utanmamıştır.

Bu son devrin sanat ve edebiyatçılarına gelince bunlarda milletin mağdur ekseriyetine ve dâvasına bağlı olanlar müstesna, patolojik türlü arazlarla beraber tekeli veya bir karaborsacı tipi ve faaliyeti görmemek kabul değildir. Günlük şöhretini gazete ve reklâma borçlu bö-

Sayı: 2 - 5 Nisan 1950

AYLIK DERGİ

Fiati: 10 Kuruş

YANLIŞ YOL

Salâhattin Hakkı ESATOĞLU

Geçen nesiller yanlış bir yolda yürümüşlerdi: Tenkit fikrinin zihinlerde doğmamış olması, objektif ölçülerin yokluğu, onları, sanatla dostluğu karıştırmaya götürmüş, böylece de tarafsız bir edebiyat tenkidi yerine, yapmacıklı, gerçekten uzak bir kıymet yargısı doğmuştu. Aktör Burhanettin Tepsi, Abdülhakhamit'e (Dahi) deyivermiş, bu sıfat birden benimsenerek, şaire sırma bir urba gibi giydirilerek hâlâ devam eden ciddi bir ünvan mahiyetini kazanmıştır. Merhum Rıza Tefik, orjinal fikirlerinden dolayı, basının bir arkadaşının kendisine «filozof» diye şakalaştığını, filozof sıfatının böylece ismine takılıp kaldığını bir konuşmamızda anlatmıştı. Prof. M. Şekip Tunç ise ölçüsüz bir mübalâğa ile Yahya Kemal Beyatlı'ya «Tanrı - şair» demiş, nerdeyse bu sıfat da sayın Beyatlı'nın mahlası imiş gibi yayılmıştır.

Meşrutiyet sonrası nesli de aynı hatadan kurtulamadı. Müsterek dergilerinde, kitaplarında, edebiyat tarihlerinde, gazetelerde biri birlerinin reklamını, propağandasını yaptılar.. Biri birlerine çeşitli ünvanları, sıfatları bol keseden bağışladılar... «Hecenin en kuvvütlü şairi», «iyoniyen şair», «kadın ve aşk şairi», «millî şair», «msitik şair», «inkilâp şairi» gibi tavsifler edebiyat kitaplarına kadar geçti, birçok öğrencilere ezberletildi. Fakat bütün bu sıfatların hangi ölçülere göre verildiği, onu taşıyanın gerçekten

rin kuruluşu, mistiklerin boşluğu, ioniyenlerin hiçliği, inkilâp şairlerinin şarlatanlığı yaşları kırkını geçmeden anlaşılıp, daha sağ iken unutulmağa mahkûm kaldılar. Halk ve sanat severler aldatılmanın, yanlış yargılarla kandırılmanın azabını bu meşhurların (?) eserlerini kendileri tetkik edip, okuyunca anladı, böylece tenkitçilere de inanmaz oldu.

Bilmem farkında mısınız? Yeni neslin bir kısmı da aynı yoldadır: Yine tenkit ahlâkından yoksul, yine objektif tenkit ölçüleri yok, yine sanat hakkında yargı ve düşünceleri dostlukların, kişisel duyguların etkisi altında. Sevgiler veya kinler fikirlere yön veriyor. Genç arkadaşları biri birlerine bol keseden sıfatlar, ünvanlar bağışlıyorlar. Biri birlerinin eserlerine karşı yapmacıklı olarak aşırı ilgi gösterip, övüyorlar. Hatâ çekinmeden alelâde eserleri topluluğumuza «çığır açan şair», «sahaser hikâye», «harika yazı» gibi ölçsüz kıymetlerle sunuyorlar. İşin garibi sanatçı da bu dost yargularına inanarak toplum karşısında kendisini «büyük sanatçı» sanıyor, aldanyor, gururlanıyor. Dostlarının verdiği ünvanları toplumun genelinden almış bir liyakat diploması gibi göğsüne asarak dolayışmak istiyor, hiç bir zaman yetkili tenkitçiden, anlayışlı okuyucudan sevgi görmediği halde sanat hayatında yeri ve ciddi bir değeri olduğunu sanıyor.

Fikir ve Sanat

Sensiz Olamam..

Sen orada masa başında hareketsiz lâkin umutlu
Aynen dünyanın konuşamayan insanları gibi susuyorsun.
Öyle rahat duruyorki taranmamış saçların,
Kalbimi bir müddet ümitlerle bağlıyor.
Bahar penceresinin camlarını vuruyor duyuyor musun?
Açarsam bilirimki ıslak yapraklar çarpacak yüzüme
Ve söze rüzgârsız bir akşam diye başhyacağım.

İlk önce demire su veren eller için şiir yazdım,
Sonra tutuk tutuk konuştu, yorgun kalbim
Anlattı kumral saçları elâ gözlerdeki kini.
Farkındayım sebepsiz değil bu hazin şarkılar,
Böyle ilk defa titriyorum elimde değil
Bazan nefesim duracak kadar heyecanlanıyorum.
Kimse duymuyor boşuna feryatlarımız elâ gözlüm.
Boşuna sabırlı dudaklarımız çatlaması
Perdeleri indirme dursun onlar öyle biraz
Orda bir lâhza kadar yaşar akşam maviliği
Sonra başlar karanlığın yüreği göz göz eden kederi.

Beraber olmadıktan sonra beyhude bu karanfil demeti,
Beyhude kurumuş otlar üzerinde uzanıp yatman
Sen mahzûn yüreğim dinle beni biraz
Dinle karanlıkta açan çiçeklerin kumıldanışını
Dinle annesinin kucagında ağlayan çocuğun nabzını.
Benim her tarafta dağlara şehirlere doğru yürüyen
Benim ray döşeyen benim montör elbisesi giyen
Benim kesilmiş asma çubuğundan düşen damla
Benim asfalt caddede üzerinde kendi kendine konuşan
Benim kısılmış idare lâmbası altında gazete okuyan
Benim demir çubuklar ekleyip beton döken
Benim asırlardır karasapanla çift süren
Elhasıl benim kesik kesik öksüren fakir halkım
En temiz yürek sen en kuvvütlü kol sen.

Ö. F. TOPRAK

«TOPRAK ANA»

Fahir ONGER

Nebil Varay
tarafından
TÜSTAV'a
bağışlanmıştır

Haşmet Akal'ın Sergisi

Epice bir zamandanberi eserlerini toplu bir şekilde görmek fırsatını bulamadığımız Haşmet Akal, Beyoğlunda S.D.C. konferans salonunda bir sergi açtı. Seksen tablounun doldurduğu bu sergi umumî havası itibariyle seyirciler üzerinde nasıl bir etki hasıl etmiştir, bilmiyoruz. Fakat bazı dikkatli kişiler bu seksen tabloyu bir şahsiyet bütünü içinde görmek için çok gayret sarfetmişlerdir. Serginin bu bakımdan bir dağınıklık ifade ettiğini biz de açıklamak isteriz. Haşmet Akal, (Forsalar) diye bir resim yapmış. İnsanın insana köle olduğu ortaçağ devrelerinden seçilmiş bir konu. İhtiyar ve genç iki forsanın aynı kürek hareketi içinde birbirine bakışı üzerinde durulmuş. Yalnız bu parçanın, başların bir kaç etüdü daha sergide yer alıyor. İlk bakışta Michel ngello'nun fresklerin den çıkarılmış bir kopye karşısında olduğumuzu sanıyoruz. Gerçekten (Forsalar) in böyle dekoratif bir üslubu var. Haşmet Akal dört, beş yıl uğraşmış. Bir iskele önünde bir gezinti âlemi tasvir ediliyor. İskelede görünen figürler bize harp yıllarının telâşlı insanlarını hatırlatıyor. Tam aksine ilk plânda yer alan motor ve içindekiler yiyip içmekle meş-

esime açığoz, bu u-
birine lâyük, bu kadar bil-
gisiz ve küstah sanat ve ede-
biyatçılar kötü hasletli tip-
lerle dolu mazide de yoktur.

İnkâr edilemezki bu mem-
lekette sanat ve edebiyat ge-
niş halk kitlelerinin hizmetini
de ileri, cihansümul bir safa
yükselmeyorsa, bu durakla-
mada, her biri menfaatpe-
reslik, tenbellik, korkaklık en
muzeci olmakta inat edip dü-
ran sanat ve edebiyatçıların-
da derece derece suçlu vardır.

buna liyakatli olup olmadığı
araştırılıp sorulmadı.

Sonuç ne oldu? Esef edilir
ki sonuç üzücü oldu. Dahi de-
nilen Hamit henüz ölümünün
12 nci yılında unutulmuş, hiç bir
edebiyat sever Hamit'in eser-
lerini karıştırmak aşkını için
de duymadı. Filozof Rıza Tev-
fik'in felsefesinin ne olduğu
anlaşılamadı. Yahya Kemal
bir istihfâm olmakta devam e-
diyor. Diğer savısız isimler ise
bugün artık tamamen unutul-
du. Hele hececilerin kofluğu,
basitliği, bayahğı, millî şairle-

Bu yarımdan önce
top yekûn genç nesli küçüm-
sediğim anlamını çıkaracağını
ummam. Yeni neslin inkâr e-
dilmeyecek kuvvütlü şahsiyetle-
ri ve bunların sanatımıza ge-
tirdiği birçok ilerilikler oldu-
ğunu bilirim. Herşeyden önce
edebiyatı edebiyattan (yani
palavradan) kurtarıp onu bir
fonksiyona kavuşturan onlar
oldu. Hayal, deniz, ayışığı, gül,
bülbül, ah vah, yerini hayat,
toplum meselesi, insan sevgisi,
yaşama isteği gibi canlı, ger-

(Devamı 2 nci sayfada)

TÜRK EDEBİYATI TARİHLERİ ve TEDRİSATI

L. ERİŞÇİ

Feodalizmden kapitalizme
geçen bir bünye ve Türkler
çevresinde Osmanlı imparator
luğu, ondokuzuncu asrın ikinci
yarısından itibaren, muasır
ideolojik zaruretlere yavaş ya-
vaş fakat kati olarak yer ve-
rir. Bu arada, Divan edebiyatı
karşısında, yeni nevilere bağlı
mahsüllerle beraber tezkereler-
in de plân ve muhtevasının
gayri kâfilîği mevzuu bahs e-
dilmeye başlamıştır.

İlk olarak Şinasi Fatin
Tezkersi'nin yeni tabiri neş-
rederken yaptığı değişiklikleri
şöyle anlatır: «Evvelâ tara-
fı hâkiranemden mebahisi ede-
biyeye dair havaşi münasibe
ile tezkerenin tevşihî, saniyen
tercümei hâllerde bazı zevatın
mahiyeti haiz oldukları nüfuz
ve mertebeli resmîyeleri nispe-
tinde izam olunmak gibi müs-
tear olan rüşveti kelamiyei
şairâne makulesinin külliye
tenkihi, salisen sehviyatı laf-
ziye ve maneviyyenin tashihi,
rabian, eşardan hangisinin e-
seri intihal olduğu tebeyyün
ederse tasrihi hamisen her
bir şairin miktarı eşarı ve u-
lum ve fûnun ve sanayide ma-
haret ve asarı ve umuma ait
hizmeti mucibetül iftiharî her
ne ise asıl onların mümkün
mertebe beyan ve tavzihi,» (1)
Müteakip senelerde roman -

tizm cereyanına bağlı müellif-
ler, «müntehat» larında ve
«talimî» eserlerinde Divan e-
debiyatından ayrı bir sanat an-
layışı getirdikten başka edebî
mahsülleri de artık yeni şekil-

lerde cem ve teflik tecrübesi
yapıyorlardı. (2) Hazırlanan
öyle bir zemin üzerinde daha
ziyade mevkut neşriyatta gö-
rülen Avrupa memleketleri e-
debiyat tarihlerine dair tercü-
meler, hattâ Osmanlı edebiya-
tının tarihi hududu içine girebi-
lecek bazı araştırmalar ve bi-
yografik eserlerden sonra Ab-
dülhalim Memduh'un Tarihî
edebiyatı Osmaniye'si neşre
dilmiştir. (1888).

Kendi nevinde ilk eser olan
Tarihi edebiyatı Osmaniye me-
todolojik mülahazalardan ta-
mamen uzaktır. Bununla be-
raber eserde objektif olmasa
da Sinan ve Akif paşalar had-
di fâsıllar olmak üzere bir tas-
nif denendiği gibi ancak «bir
mesleki tecceddüde mail olan
üdeba mevzuubahs edilmiş ve
birçok peyrevleri matrut» bi-
rakılmıştır. Zira, Abdülhalim
Memduha göre «maksat silsi-
lei cereyanı boyan etmek de-
ğil o cereyanın inkılâbatını et-
yan etmektir». Bütün kusurla-
rına rağmen nihayet derli top-
lu bir plâna da sahip olan Ta-
rihi edebiyatı Osmaniye Meş-
rutiyete kadar hemen hemen
tek eser olarak kalmıştır. (3)
Fîlvaki ancak 1908 den son-
radır ki edebiyat tarihine dair
neşriyat, Şahabettin Süleyma-
(Devamı 2 nci sayfada)

Akademi Hocaları

Şu Akademi hocalarının ça-
lışma tarzını bir türlü anhya-
mıyorum!

Beyoğlunda banka vitrinin-
deki yağlı boya kunbara rek-
lâmından tutunda, bahriye mü-
zesindeki tarihî portrelere ve
İstanbul Sergisinin o dillere
destan Mısır Çarşısı haline ka-
dar her türlü, Afiş, Dekaros-
yon ve yağlı boya zevksizlik
nünuneleri akademi hocaları-
nın imzasile damgalıdır. Hattâ
son açılan radyo evi resim mü-
sabakasına iştirâk denler ilâ
maşallah hep akademi hocala-
rındır.

Bu çapraşık yayılma şekli
yalnız san'at kültürünün altı-
nı üstüne getirmekle kalmıyor
serbest çalışan ressamı — a-
fişçiyi — dekaratörü gün geç-
(Devamı 2 nci sayfada)

Nuri İYEM

Fazıl Hüsnü Dağlarca, üze-
rinde dikkatle durulacak bir
kitap yayınladı: «Toprak Ana».
Bu kitap, 1935 den bu ya-
na 6 cilt teşkil eden 612 adet
şiire yedinci kitap olarak bir
72 tane daha ekliyor. Böylece
şair 700 kadar şiirini cild halin-
de önümüze koymuş olu-
yor. Daha henüz kırkına bile
gelmemiş bir sanatçının bu-
gün bu ölçüde bir verimle kar-
şımıza çıkması, çalışma ve e-
nerji yönünden, takdirle kar-
şılanmağa değer.

Bu noktayı işaret ettikten
sonra «Toprak Ana» ya bir
göz atalım.

Toprak Ana, Anadolu top-
rağı, köy ve bu coğrafya üze-
rinde yaşayan halkın hayat
savaşını anlatır. Konuya ilkin
köy'den girilmiş; ışsuz, ço-
cuksuz, mektupsuz, yağmur-
suz, ağaçsız, yolsuz, habersiz
köy; kuşbakışı anlatılmıştır.
Buğda'nın macerası bunun he-
men peşinden gelir. Gün, Ana-
dolu köyünde nasıl başlar? Bu
da ayrı bir bölüm halinde ki-
taba girmiştir. Arkadan köy-
lülülül gelir. Namus uğruna, inti-
kam uğruna, su uğruna, top-
rak uğruna «eğri bıçak» ve
«kara mavzer» in seferber e-
dilişi: Köylünün hayat savaşın-
da bu işler de yer alıyor. Son-
ra köy evinin içine giriyoruz.
Karabakırın dilinden öğrendik
lerimiz, köylünün hayat sava-
şında kazandıklarıyla kaybet-
tiklerini açıklar. Köylü üre-
tim işinde kendine en yakın
yardımcı olarak öküzü seç-
miştir. Bu da ayrı bir bölüm
içinde incelenmiş. Yıldız ışığı
altında köye ve köylüye ba-
kış ta hayli genişbir «pers-
pektif». Bu fasılda kuvvetli
bulduğum iki şiirin adını söy-
lemek isterim: «Köy Dedğin»
ve «Yalnayak». Birinciden şu
parçayı buraya alıyorum:

Köy dediğin ne,
Namık Kemal'in mahzun
dediği,
Mustafa Kemal'in bayrak
açtığı dağ başı, ağam.
Ağrıdığı yer, hepimizin.

İnsan oğluna karşı,
Kurdun kuşun yediği.
İkinci şiirden ilk kitabı yük-
sek sesle okumak isterim:
Ağa almış habire,
Vermemiş hak.
Yediden yetmişe kadar,
Kalmışız yalnayak.
Köy, köylü, Anadolu der-
ken arkadan hastalık geliyor.
Şair bunlar için de bir kısım
(Devamı 2 nci sayfada)

güller. Motorun orta yerinde
açılmış bir delik bu neşeli
gurupun «hab-ı gaflet içinde
batacaklarını anlatıyor. Kuv-
vetli bir ışık motoru, içindeki-
ri aydınlatmış, iskele ise kap-
karanlık. Bu, Haşmetin belki
kendine en çok sadık kaldığı
tablo. Ötekiler, bilhassa (por-
tre) leri söylemek istiyoruz,
oldukça gelişmiş bir sanatçı
elini müjdeliyor. Coğunda İn-
(Devamı 2 nci sayfada)

Çanakkalenin Minanası

FİKİR ve SANAT HAREKETLERİ

ATAÇ'ın Marifeti

17.Mart.950 tarihli (Cumhuriyet) ve (Ulus) gazetelerinde Bay.Nurullah Ataç'ın birer yazısı var. Bu iki yazıyı karışıklık olarak ve yan yana koyarak okumak gerçekten hoş oluyor: Bay Ataç Ulus'taki yazısına başlık olarak (Şöyleşi) kelimesini seçtiği ve bu kelimenin (Sohbet) in türkcesi olduğunu savunduğu halde Cumhuriyet'te yine —eskiden olduğu gibi— (Sohbetler) başlığı altında yazıyor. İş bu kadarla da bitmiyor. Cumhuriyet'te «edebiyat, şiir, şair, sanat» gibi bilinen kelimeleri güya öztürkçe kelimelerle yazı kullandığı halde Ulus'ta bunların yerine «gökçe-yazın, yır, o-zan, dörüt» gibi kendi yaptığı ya öztürkçe kelimelerle yazı yazıyor. Bay Ataç üstelik bir de «bırakamadım öztürkçeyi» diyor. Görülüyor ki gerekince pekâlâ bırakabiliyor. İnsan, bir ideale bağlandığı an, ne pahasına olursa olsun, onu savunur, o ideal uğrunda hiç bir fedakârlıktan çekinmez. Bay Ataç ve ileri öz türçenin dilimize sokulmasına inanmıştır; o halde her yerde öyle yazar, yahut bunu gizli amaçlarla yapmaktadır, dâvaya inanmamıştır; bu halde de samimi olmayan böyle bir ideali terkederek, gerçek dâva adamına yakışanı budur. Kolayca anlaşılabilir bir takım amaçlara erişebilmek için aynı günde Ankara'da ayrı bir dil, İstanbul'da ayrı bir dil kullanmak eleştirmeci ve inanmış geçinen bir yazara hiçte yakışmıyor...

(BİZİM KÖY):

Sanki kıyamet koptu.. Bir köy öğretmeni, Mahmut Makal (Varlık) dergisinde parça parça yayınladığı köy notlarını bu defa kitap halinde çıkarttı. Kitabı okuyan herkeste bir feryat.. Nadir Nadi'den tutunuzda köyün ve köylünün bugünkü sefaletinde en büyük hissesi olan bir siyasî teşekkülün âzası ve bu siyasî parti-

rünü tüketmiş Falih Rifki Ataya kadar her eli kalem tutan çığılığı bastı.. Cihat Baban, Şevket Rado'da onlara katıldı: «Köy müstemlekemiz değil, yurdumuz» muş. «vah vah, demek köyümüz ve köylümüz böylemiş de haberimiz yokmuş», «Mahmut Makal bunları açıkladığı için büyük bir iş yapmış» Bütün bu yazılanlardan iki gerçek ortaya çıkıyor. Birincisi aydın geçinenlerimiz köyü ve köylüyü hiç tanımiyor, gazeteci, millet-

vekili oldukları halde memleketi gezmemişler, görmemişler. İkincisi aydın geçinenlerimiz okumuyor.. Eğer okumuş olsalardı bu kitap çıkmadan önce içindekilerin (Varlık) ta yayımlandığını görür ve kıyameti o vakit koparırlardı. Memleketi, gerçeklerle tanımayan, memleketteki yayınları okumayan münevverlerimizin bu acaip hayreti karşısında tek kelime ile düşüncemizi açıklayacağız: Pes...

S. H. E.

YANLIŞ YOL

(1 inci sayfadan devam) çekçi konulara bıraktı. Mes'ele, sanata girdi. Artık sanatın bir lüks olmadığı, şiirin, romanın genç kızları eğlendirme için, yazılmadığı anlaşıldı. Bu eserlerle insanlığa hizmet edilebileceği hürriyetin, eşitliğin sosyal adalet duygularının topluluk içinde edebî eserlerle yayılacağı düşüncesi yerleşti. Memleketimizde esmeye başlayan demokratik havanın hazırlanmasında belki de şimdiki politika kahramanlarından çok yeni ve ileri sanatçıların emeği vardır. Dar milliyetçilik zihniyeti, Turancılık hayalleri, ırkçılık gibi safsatalar gerçek bilime, lâik görüşe, tabiatçı anlayışa sahip yeni nesil tarafından yıkıldı.

İrtica ile savaşmakta, geri fikirleri, kaderciliği yenmekte de sanatkârlarımızın büyük payı vardır. Diğer taraftan sanat eserlerinde şekil taassubu kökünden kaldırılıp atıldı, yapmacılık samimiyete çevrildi, mâna ve muhteviyat kuvvetlendi, bilgisizlik kültürle, sistemsizlik dünya görüşüne erişilmekle yer değiştirdi. Klâsizm bırakılıp daima yeni, imkânlar denendi. Bütün bunlar başarılıken büyük mücadeleler oldu. Bununla beraber herşey bitmiş, zaffer kazanılmış, kahramanlar tam belli olmuş değildir, savaş devam ediyor ve henüz ileri

İşi bu kadarla bırakmak tek taraflı düşünmek demektir. Kim ve hangi nesil olursa olsun tarafsız olmak, gerçekleri tam görmek gerektir. Yeni neslin zayıf, eksik, kusurlu şahsiyetleri yok mu? Elbet var: Yeni imkânlar denenirken peşin hükümlerden hareket edildi,

Bazı sanatçılar fikir softası halin geldi, gerçek idealistler yanında taklitçiler neslin hamlelerini baltaladı, bazı sanatçılarla edebiyat, lâibaliliğe, başıboşluğa sürüklendi. Konu itibarile avarelik, derbederlik, ruhi ölgünlük, sönlüklük, ayaşlık, terkedilmişlikte büyük mesele yanında fazlasile yer aldı, şahsiyete erişilemedi, büyük inşa kurulamadı. Orijinalite yaratılmadı.

Geçen nesiller kusurlu taraflarını görmedikleri veya göstermedikleri için bu noksanlıklarını da düzeltmediler. Eğer onlar, dostlarının iltifatı, yerine, ikazi ile karşılaşmış olsalardı belki de ihmali olmaz, yanlış yoldan ayrılarak doğru bir yöne dönerlerdi. Bu nu yapamadıkları için bugün unutulmağa mahkûm oldular. Biz de aynı yoldan gider, dostluk, ahbaplık düşüncesiyle biri birimizi över, inanmadığımız sözlerle arkadaşlarımızı meşhur etmeğe çalışır, onları hak etmedikleri sıfatlarla bezersek sonuçta zararlı çıkacak

Akademi Hocaları

(1 inci sayfadan devam) tikçe işinden vaz geçmek durumunda bırakıyor.

Memur — kâtip — kahveci — nahiyeye müdürü olanların sayısı bir hayli yekûn tutmaktadır.

Halbuki Akademinin ne kadar çok kendi mes'eleleri vardır!

İki hocası olupta bir tek talebesi bulunmayan Seramik bölümü, ne talebeleri ne de atölyesi olan fakat hocası faaliyette Fresk bölümü velhasıl kelim ihtiyacıtan iki misli fazla hoca kadrosu ile G.S.A. bu gün bir imarethane değil de nedir?

Mamaafi G.S.A. da gerçekten hocalık yapmak için girmiş ve bunda ısrar etmiş bir kaç kişiyi kötü hasletlerden tenzih etmemek de haksızlık olur.

Bir yandan G.S. U. Md. Heykel — Resim—Dekorasyon — Sergi ve sair işlerini mütemadiyen Akademiye devredip durduğu gözden kaçmamaktadır.

Öyle görünüyor ki memleketimizde büyük kütlelerin mal olan ileri san'at, ancak hür san'atçıların gayret ve ısrarile inkişaf edebilecektir.

H. Akal'ın Sergisi

(1 inci sayfadan devam) giliz Portre mektebinin etkisi hâkim. Serginin şu, bu köşesine saklanmış daha bir kaç resim, meselâ (Aşçı vitrini) v.s. gibi olanlar bir kenara ayrılırsa geri kalan diğerleri çalışma ve hazırlık yönünden tam bir fikir verecek durumda değildir. İyi bir resim anlayışı meylini sınırlayan bir takım resim, fazlasıyla duvarlarda yer almıştır. Büyük eb'adda bir (Nu) resmi seyircinin ilgisini ilk adımda kendi üzerine çekiyor. Görülüyor ki Haşmet Akal, çalışmasını dağıtmış ve bölmüştür. İyi gayretler ve gelişmeler gösteren resimlerin hemen yanbaşında insanî ümitsüzlüğe düşüren alelâdelikler yer alıyor. Sergiyi terkederken üzerimizde kalan son izlenimler, endişe, tereddüt ve yeni bir zevk hamlesinden uzak-

TOPRAK ANA

(1 inci sayfadan devam) ayırmış. Nihayet «Aldı Dağca Şehir Bakalım ne dedi» başlığını taşıyan son kısımda şairin memleket karşısında ki tavrını tesbit edebiliyoruz. Burada «Kavak Uykuları», «Dört Kağrı», «Kebabekmek» ve «Kızılırmak Kıyıları» adını taşıyan şiirler bizi ciddi şekilde düşünmeğe çağırmaktadır.

Bu şiirlerden bazı «kıta» ları göz önüne sermeliyim. İşte «Kavak Uykuları» şiirinden iki parça:

Saat bir suları,

Sivas şehrinin Niksar caddesinde.

Kocaman bir sessizlik harap binalarla yükselmiş,

Gecenin güzelliği uzanmış tarihe bakar;

Mavi gökyüzünde dal dal kavak uykuları;

Efendi açuğ aç.

On yedi kağrı odun kesmişler Allahın dağından;

Ormaniyesiz ağam ormaniyesiz.

Dilleri iraktı ama nefesleri yakındı,

Sesleniyorlardı çocuk çocuk karanlığa,

Efendi açuğ aç.

Bu okuyacağımız, «Dört Kağrı şiirinden:

Tutmuş nöbetçiler dört kağrı,

Sesler dağ başından dağ başına.

Üç ihtiyar, nine gibi üç ihtiyar.

İki çocuk ot gibi.

Çırlıçılak olurcasına yamalarla bezlerle örtülmüşler,

Kır düşer insanın yaşına.

Ah be, uyuyamadım gece-lerce ah be,

Kara bahtınız sardı dört yandan beni.

Soğüğunuzla dondum cis-çilbak,

Kağrınızla böğürdüm yol diye buğda diye.

Ne kadar eski benim derdim köylüler,

Ne kadar yeni.

Bir başka şiir, yalnız ilk kıtasını okumak bile yeter:

Kardaş, senin dediklerin yok, Halay çekilen toprak bu toprak değil.

Çık hele Anadolu'ya. Kamyonlarla gel, kağrılar - la gel gayrı,

O kadar uzak değil.

Yedi ay kıştan sonra, Yeşeren senin yaşamandır, Toprak değil.

Gün doğar, tarla kuşları uçuşurlar,

gır bir aydınlık, bildiğin şafak değil.

Öyle dalmış ki asırlar süren uykusuna,

Uyandırmazsan, Uyanacak değil.

Dertle, sefaletle yüklü, Siyah leşlerle kararmış, ber- rak değil.

Çağlayan ne, Akan kim,

Kızılırmak değil.

Kardaş, görmüyorum ama hâlâ duyabiliyorum,

Geçmiş zamanlar geleceklerden parlak değil.

Vakte şahadet edercesine yükselmiş,

Akşam parıltısından, bütün zaferler üzerine,

Dağlar dalgalanmakta, bay- rak değil.

Fazıl Hüsnü'nün bu önemli eserinde eski şiirlerini hatırlatan ne var ki? Şair itiraf ediyor:

Kalmadı eski azatlığım, lüzumsuzluğum,

Çöktü omuzlarıma düşünmek yükü.

Bu eserinde Fazıl Hüsnü, memleket gerçekleri karşısında düşünen bir aydın vatan daştır. Artık onu sanatın «labirent» leri arasında dolaşan ve gönlünce bir misra kurmak için ömrünü harcayan bir sanatçı tipinde görmüyoruz. Fazıl Hüsnü sağduyusu ile bu ka- buğu kırmış, hayatla, gerçekle yüz yüze gelmiştir. Bir büyük şairden neler bekliyor - sak, bugün Fazıl Hüsnü'den de aynı işleri beklemek hakkımızdır. Uzun yıllar süren çalışmalarla geliştirdiği şairlik melekesini «Üç Şehitler» den itibaren en müsbet, en yararlı

Hikâye

ÖDENMİŞ HESAP

Bülent ORAN

yavaş ennetten nefret etme-ğe başlamıştı.

Evet, bu sırada onun, bir ahçı önlüğünden daha yağlı kasketiyle, en aşağı bir okadar kirli kafasının içinde; bütün pis kokulara rağmen bir takım düşünceler dolaşıyor ve bu düşüncelerin ağırlık noktasını da (Allah olsaydı dünyaya getireceği adalet) teşkil ediyordu. Zaten kendini bildi bileli kafasını kemiren iki şey vardı. Bit ve Allah..

Sırtını duvara dayamıştı. Beyni o önemli problemlerle uğraşırken ayaklarıyla da ter sine dönmüş bir hamam böceğini çevirmeğe çalışıyordu.

Karakolun nezarethanesi ödevini gören bu yer. ona, babasının kötekle yolunu kapatmağa çalıştığı ceahennemin sıcaklığını aratacak derecede soğuk gelmişti.. Nemden sıvaları dökülmüş ve pamuğumsu beyazlıklarla kaplı duvar, hayal kurulmasına mani olmak istiyen sevimsiz bir tavır taşıyordu sanki..

Eğer Allah olsaydı, her şeyden önce rutubeti, insanın iliklerine kadar şeytan gibi işleyen o lüzumsuz şeyi kaldırdı. Tabii sonradan da sırasıya başka şeyleri..

Serbest olduğu zamanlar, bu saatlerde gezip hava almağı adet edinmişti. Kaşınmak ve esnemekten yorulunca şöyle bir dolaşivermek arzusunu duyardı. Hayatta herşey lüzumsuzdu. Zevk ve eğlencesiz yaşamının tadı yoktu. Onun için, Millet Bahçesinin çalılıklı bir köşesine gizlenip, çocuk gezdirmeğe gelen hizmetçi kadınları gözetlerdi. Bazan, insanın gönlünü ferahlandıran güzel manzaralar da olurdu.. Hele işe rüzgârın burnunu soktuğu vakitler.. Kendine göre

yaşamasını bilen bir adamdı.

Altındaki tahta sedire bir münasebetsiz tarafından çağınla, birbirine geçmiş iki kalp resmi ve bir kaç küfür kazılmıştı. Diğer bir işgüzar ise, kalemle nesil üretme durumu almış çıplak bir kadın resmiyle, komiserin sülâlesindeki rahmetlilere ve onların aziz ruhlarına methiyeler karalamıştı. O, serseri sayılırdı ama nedense kötü lâf sevmezdi. Kimbilir, belki de geçmişinde efendiden biri vardı. Asalet de başka şeydi hani... Asiller eğer söylenildiği gibi hakikaten ahlak denen nesneyi bilmiyor iseler, küfür etmek lüzumunu duymaları da bu sebepten geliyor olmalıydı.

Hayaller bir tarafa, şimdi yanında biraz soğan ile ekmek bulursa hiç de fena kaçmıyacağı. Fakat babasının ballandıra ballandıra tarifini yapmasına rağmen şeklini bir türlü gözünün önüne getiremediği Allah, eğer terazisini bir bakkal kadar hileli kullanmasaydı, o da şu anda, hiç alâkası bil olmayan bir suçtan ötürü burada kilitli bulunmaz ve istediğini yiyebilirdi.

Yalının anlaşılmasını sağlayan ve fennin son icadı acaip bir takım makinelerden çok daha tesirli yollarla, sabahleyin ondan doğru söyleyip söylemediğini araştırmışlardı. Ve bu araştırmanın sızısı halâ kaybolmamıştı.

Merdivenin hazin çılgınlıkları ve yaklaşan sert ayak sesleri onu düşüncelerinden ayırdı. Bir polis, araladığı kapıdan kahvehane semaverine benzeyen başını uzatarak yanlışlık anlaşıldığı için serbest olduğunu söyledi.

Kantar kazara doğru tartmıştı.

Kendine mahsus herhangi bir sebebe dayanarak bacağınan tırmanmağa çalışan hamam böceğine bir fiske savurdu. Ezik topuklu ayakbalarını sürüye sürüye çıktı ve kararsız adımlarla önüne gelen sokağa saptı.

Serbestti. Neye yarardı bu? Cebinde meteliği yoktu. Fakat ne olursa olsun canım sovanları, o mis kokulu ekmeği olmasa da hürriyet değerini kaybetmiyordu. Nedense son günlerde hiç bir lâğım dolmamıştı. Eğer denildiği gibi dün yaya ikinci defa geliniyor idiyse o zaman daha başka bir iş tutacaktı. Meselâ ufak bir arabası. Sonra gelsin paralar.. Ama ne denirse densin şu lâğımın doluşuna hiç akıl sız ermezdi. Kâh ikisini üçünü birden temizlemek lâzım gelir hancisine gideceğini şaşırır, kâh da onların dolması için dua etmeğe mecbur kalırdı.

Bilmediği bir yerden, bahçeli bir evin önünden geçiyordu. Kapının önüne boş bir çocuk arabası bırakılmıştı. Arabanın içinde de yorganların arasından tek bacağı kopuk bir bebek parçası, bir çingirak ve bir de ufak para çantası görünüyordu. Ne yaptığının farkına varmadan elini uzattı. Çantayı kapı ve adımlarını sıklaştırdı. Köşeyi dönerken arabayı içeri almak için iki kişinin çıktığını gördü. Eksikliği farkedememişlerdi. Parabucıklarını sürüyerek ilerledi. Yüreğinde ilk esrar çektiği günkü ezintiyi duydu. Fakat:

— Sabah, diye mırıldandı, sabahleyin vermiştim bunun hesabını.

Ve yüreğindeki ezinti yavaşça kaybolmağa başladı.

Haykırır tüysüz çirak, haykırıldığından habersiz, Kebabekmek ombes. Saçlı sakallı köylüler, ameller birikirler maltız başına,

Bakarlar.

Yutkunurlar.

Kebabekmek ombes.

Şimdi, Fazıl Hüsni'nün ve 1950 yılının yayınlanmış şiirleri arasında en güzel eserini, Kızılmak kıyılarını, bir ağzundan okuyalım:

Türk Edebiyatı Tarihleri ve Tedrisatı

(1 inci sayfadan devam) nin tarihi edebiyatı osmaniye'si (1910), Faik Reşat'ın Tarihi edebiyatı Osmaniye'si (1911) gibi eserlerle çoğalır ve edebiyat tarihi disiplin halinde olmamakla beraber Darülfünun'a (4) idadilere ve sultanlere (5) girer.

(Devamı var)

(1) Tasviri Efkâr, No. 135, 27 Rebülâhîr (1280).

(2) Bunların arasında bilhassa Ziya Paşa'nın «Harebat» ı (1874);

Ebüzziya Tefvîk'in «Mümmünei edebiyatı Osmaniye» si (1879); Ekrem'in «Tâlimi edebiyatı» (1881); Mustafa Reşit'in «Müntehabatı cedide» si (1884) zikredilebilir.

(3) Mamafih bu arada bilhassa Avrupa Edebiyatı tarihine dair Gülneş'in (Dölebedef) «Rus edebiyatı» (1885) Nüzhet'in «Elsinei Garbiye edebiyatı» (1890); Mehmet Emin'in «Fransa asrı» hazır müellifleri» (1894); ve Mübarek Galip'in (Mektep Mecmuası, sen 1895), Saffeti Ziya'nın (Malûmat Mecmuası, sen 1896); Ahmet Şuayip'in (Serveti Fünun mecmuası, sen 1900) araştırmaları, Mehmet Ali Aynî'nin «Tarihi edebî âlem» (Kastamonu 1903) tercemesi gibi eserler mevcuttur.

(4) Darülfünun'da daha evvel edebiyatı Arabiye ve «Far siye» ve hattâ «Franseviye»

bir yolda kullanılmaktadır. Fazıl Hüsni «Toprak Ana» sı ile bir adım daha ileri gitmiş, halkın ıstırapını memleket çapında dile getirmiştir. Bu çok önemli gelişme (hattâ sair için büyük bir inkılâp diyebiliriz) üzerine parmak basarken Fazıl Hüsni'nün eski alışkanlıklarından bir miktar dah, fedakârlık etmesini ve yeni, dinamik bir şiir yapısı kurmasını bekleriz.

Fahir ONGER

okutulmuşsa da bu derslerin edebiyat tarihiyle alakası ancak dolayısıyledir. Meşrutiyet'ten sonradır ki Osmanlı edebiyat tarihiyle beraber Fars ve Arap edebiyatı tarihleri okutulmaya başlanmış ve bu arada zaman zaman Yunan ve Lâtin tarihi edebiyatıyla Fransız ve Alman tarihi edebiyatı dersleri arasında girmiştir. 1911' de karışıklığa nihayet verilerek Osmanlı edebiyatı tarihinden başka Arap ve Fars edebiyatı tarihine de birer kürsü ayrılmıştır.

(5) Bu dersler idadilerin de dinci sınıflarında, sultanilerde de 11 ve 12 inci sınıflarda okutuluyordu. Sultanilerde okutulan dersler «Türklerin medeniyeti ve edebiyatı hakkında malûmatı muhtasara» dan sonra «Devri teceddüt» ü ayrıca göstermek suretiyle Osmanlı edebiyatı tarihinden ibaretti.

FİKİR ve SANAT Aylık Dergi

Her ayın 5 inde İstanbulda çıkar. Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden:
BÜLENT ORAN
Abone: Yıllığı 120, altı aylığı 60 kuruştur.

Adres: Bakırköy Asmalı sokak No. 76

Basıldığı ve dizildiği yer:
ONAN Basımevi